

BADANIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH ¹⁾

Z przeprowadzonych badań wynika, że w bieżącym roku straty w powierzchni zasianych ozimin będą zdecydowanie mniejsze niż przed rokiem. Powstałe w zasiewach niewielkie straty wynikały głównie z powodu: wymoknięcia roślin na skutek utrzymywania się na polach zastoisk wody, uszkodzeń spowodowanych dużymi dobowymi wahaniami temperatury powietrza, wysmolenia przez silny wysuszający wiatr oraz wystąpienia pleśni śniegowej na oziminach.

W związku z wczesną wiosną zaawansowanie wegetacji i prac polowych w połowie kwietnia br. jest znacznie większe niż w analogicznym okresie ubiegłego roku.

¹⁾Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych w połowie marca, a także przeprowadzonej na przełomie marca i kwietnia lustracji pól, łąk i sadów oraz obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodniczych.

Ocena stanu roślin jesienią 2003r.

Według oceny przeprowadzonej w listopadzie ubiegłego roku szacowano, że pod zbiory 2004r. zasiano blisko 4,4 mln ha zbóż ozimych, tj. o ok. 2,0% więcej w porównaniu do powierzchni zbóż ozimych (łącznie z ozimymi mieszankami zbożowymi) zasianej jesienią 2002 r. pod zbiory 2003 r. Pszenicy ozimej zasiano blisko 1,9 mln ha, a żyta ponad 1,5 mln ha. Powierzchnię rzepaku ozimego szacowano na ok. 0,4 mln ha, tj. o ok. 11,0% więcej niż w roku ubiegłym.

W okresie jesieni 2003r. warunki termiczno-wilgotnościowe były bardzo zróżnicowane.

Pierwsza dekada września była bardzo ciepła i sucha, co spowodowało w wielu rejonach kraju pogłębienie niedoboru wilgoci w glebie, a w konsekwencji opóźnienie siewów ozimin i wschodów roślin. Opady deszczu występujące w II i III dekadzie miesiąca, przy wyraźnie chłodniejszej pogodzie, poprawiły nieco stan uwilgotnienia gleby. Poprawa warunków agrometeorologicznych pozwoliła kontynuować siewy, a oziminy wysiane wcześniej powschodziły.

Ciepły początek października sprzyjał wegetacji, natomiast w późniejszym okresie stosunkowo niskie temperatury spowolniły przejściowo tempo wzrostu i rozwoju roślin.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	w stopniach kwalifikacyjnych ^{a)}											
Pszennica	3,3	3,6	3,5	3,6	3,5	3,5	3,4	3,5	3,7	3,6	3,5	3,6
Żyto	3,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,4	3,7
Jęczmień	3,3	3,5	3,5	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4	3,7	3,5	3,4	3,6
Pszennyto	3,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5	3,5	3,6
Rzepak	3,2	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,5	3,2	3,7	3,5	3,4	3,6

a) Stopień "5" oznacza stan bardzo dobry, "4" - dobry, "3" - dostateczny, "2" - słaby, "1" - zły, klęskowy.

Przebieg pogody w listopadzie - dość wysoka temperatura powietrza i gleby oraz dostateczne uwilgotnienie gleby sprzyjało wzrostowi i rozwojowi ozimin. Utrzymująca się w pierwszej i drugiej dekadzie grudnia stosunkowo wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza i gleby podtrzymywała wegetację roślin ozimych. W wyniku ochłodzenia, które w całym kraju nastąpiło w III dekadzie grudnia, wegetacja została zahamowana i rośliny weszły w stan zimowego spoczynku.

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy.

Na skutek silnego ochłodzenia w III dekadzie grudnia nastąpiła zimowa przerwa w wegetacji roślin ozimych.

Warunki zimowania roślin w styczniu na ogół były korzystne a przebieg pogody w styczniu na przeważającym obszarze kraju nie stwarzał na ogół większego zagrożenia dla zimujących roślin. Znaczne spadki temperatury występujące w I i III dekadzie stycznia, dochodzące miejscami do $-25,0^{\circ}\text{C}$, $-29,0^{\circ}\text{C}$, nie wyrządziły szkód roślinom przykrytym dość grubą warstwą śniegu. Temperatura gleby na głębokości węzła krzewienia utrzymywała się powyżej wartości krytycznych dla roślin. Lokalnie, w północno-zachodniej części kraju pokrywa śnieżna była niewielka i odkryte oziminy narażone były na wysmalanie. Spadki temperatur zagrażały ziemniakom w kopcach niedostatecznie zabezpieczonych przed mrozem. W lutym warunki meteorologiczne były zróżnicowane. Pod wpływem dodatniej temperatury powietrza utrzymującej się w pierwszej dekadzie miesiąca, na przeważającym obszarze kraju zanikła pokrywa śnieżna oraz nastąpiło rozmarznięcie gleby. Umożliwiło to wsiąkanie wody z topniejącego śniegu oraz z występujących miejscami intensywnych opadów. Notowana w tym okresie dość wysoka temperatura powietrza, przyczyniła się do zakłócenia zimowego spoczynku roślin. Nastąpiło pobudzenie procesów życiowych roślin, co mogło spowodować zmniejszenie ich mrozoodporności. Występujące w początkowych dniach drugiej dekady lutego znaczne spadki temperatury, dochodzące miejscami do -20°C , przyczyniły się do ponownego wejścia roślin w stan zimowego spoczynku. Warunki zimowania w drugiej i trzeciej dekadzie lutego były na ogół pomyślne i nie stwarzały zagrożeń dla zimujących ozimin. Pomimo notowanych w tym okresie znacznych spadków temperatury powietrza, prawie w całym kraju występowała gruba pokrywa śnieżna, która zabezpieczała oziminy przed przemarznięciem. W I dekadzie marca prawie w całym kraju trwała nadal zimowa przerwa wegetacji roślin ozimych. Zanotowane spadki temperatury powietrza przy gruncie (głównie we wschodnich rejonach kraju) przekraczające -23°C , dzięki zalegającej nadal w całym kraju dość grubej pokrywie śnieżnej, nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia gleby na głębokości węzła krzewienia ozimin. Ocieplenie w II dekadzie miesiąca, spowodowało zanikanie pokrywy śnieżnej i rozmarzanie ornej warstwy gruntu. Zaobserwowano ruszenie wegetacji ozimin i trwałych użytków zielonych.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2003r. do wiosny 2004r.

Wyszczególnienie	Średnia krajowa temperatura powietrza		Średnie krajowe sumy opadów	
	$^{\circ}\text{C}$	odchylenie od normy ^{a/}	mm	% normy ^{a/}
JESIEŃ ^{b/} 2003				
Wrzesień	13,9	0,9	37,7	67,9
Październik	5,6	-2,8	57,1	129,1

Listopad	5,4	2,4	26,3	64,1
ZIMA^{b/} 2003/2004				
Grudzień	1,3	1,4	43,5	105,1
Styczeń	-4,5	-2,7	36,8	115,4
Luty	0,4	1,3	51,2	188,9
Marzec	3,4	0,7	40,3	118,2

a/ jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000

b/ średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wyniki badań polowych.

Z badań polowych przeprowadzonych w pierwszej połowie marca przez rzeczoznawców terenowych GUS wynika, że korzystne warunki zimowania i pomyślne warunki agrometeorologiczne w początkowym okresie wiosny pozwalają przewidywać, że straty w powierzchni zasianych ozimin w bieżącym roku będą zdecydowanie mniejsze niż przed rokiem, zwłaszcza w zasiewach rzepaku i jęczmienia. Niewielkie straty w zasiewach spowodowały przede wszystkim tworzące się na polach zastoiska wody powodujące wymakanie roślin, dość silne mrozy przy występującej rejonami niedostatecznej pokrywie śnieżnej i duże dobowe wahania temperatury, a także silne wysuszające wiatry. O niewielkich stratach powstałych w zasiewach ozimin informowano z następujących województw: dolnośląskiego, małopolskiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego, warmińsko - mazurskiego i zachodniopomorskiego.

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kielkujących był większy w porównaniu do ubiegłego roku i wyniósł: dla pszenicy ozimej 95,4% (większy o 3,4 pkt. procent.), żyta 93,1% (większy o 3,1 pkt.), jęczmienia ozimego 93,0% (większy o 11,0 pkt.), dla pszenżyta ozimego 99,0% (większy o 9,2 pkt.) i dla rzepaku ozimego 89,6% (większy o 24,6 pkt.).

Według wstępnej wiosennej oceny stanu upraw większa jest też obsada roślin żywych i nasion kielkujących na 1 m² upraw - w przypadku pszenicy ozimej o 3,1%, żyta o 3,2%, jęczmienia ozimego o 19,8%, pszenżyta ozimego o 27,3%, a obsada rzepaku ozimego jest większa o 41,3%.

Początki wegetacji.

W I dekadzie marca panowała pogoda zimowa. Wyraźne ocieplenie nastąpiło dopiero w II dekadzie miesiąca. Wzrost temperatury powietrza i gleby, przy słonecznej i bezdeszczowej pogodzie, spowodował rozmarznięcie ornej warstwy gruntu i obsychanie pól. Na przełomie II i III dekady marca w wielu rejonach kraju nastąpiło ruszenie wegetacji roślin. W bieżącym roku wegetacja ozimin i trwałych użytków zielonych jest przyspieszona w stosunku do roku ubiegłego. Na znacznym obszarze, zwłaszcza na gruntach wyżej położonych i na lżejszych glebach, rolnicy przystąpili do pierwszych wiosennych prac polowych, a miejscami do siewu owsa, pszenicy jarej i jęczmienia jarego. Uwilgotnienie wierzchniej warstwy gleby na początku okresu wegetacyjnego zabezpieczało potrzeby wodne roślin. Znaczne opady, jakie wystąpiły w wielu rejonach kraju w ostatniej dekadzie marca przy sprzyjających warunkach magazynowania wody, przyczyniły się do wzrostu retencji wodnej ornej warstwy gruntu, a miejscami na polach wystąpił nawet nadmiar wody utrudniający przeprowadzenie prac polowych. Dość zimne noce nieco hamowały tempo wzrostu i rozwoju roślin. Ocieplenie na

początku kwietnia spowodowało znaczne przyspieszenie prac polowych, siewów zbóż jarych i niektórych gatunków warzyw gruntowych. Ciepła i słoneczna pogoda w I i II dekadzie kwietnia korzystnie wpłynęła na procesy życiowe roślin.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych.

W okresie zimowym 2003/2004 r. warunki atmosferyczne nie wyrządziły szkód w uprawach sadowniczych. Drzewa, krzewy owocowe i plantacje truskawek oraz malin przezimowały dobrze. Wznowienie wegetacji drzew i krzewów owocowych w okresie wczesnej wiosny przebiegało w korzystnych warunkach agrometeorologicznych.

Ostateczna ocena strat zarówno zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów zostanie przeprowadzona w maju.